

1999 йили — аёллар йили КҮШ — ЭДИЛЛИКТЕ

ИНСОН ВА ҚОНУН

Газета 1996—жыл
1-сентябрдан бослап
шыға бослады

30-декабрь
1998 жыл
№35-36 (80-81)
СӨРШЕМБИ

Сатыуда еркин бахада

ADAM HA'M NIZAM

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХҰҚЫҚ ҚОРҒАҰ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК-ХҰҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

Янги йилимизни
мунис ва дилбар аёл-
ларимиз титмсолида
нафосат йили, Гузал-
лик йили, меҳр-муҳаб-
бат йили деб атали-
ши маънавиятимизга
янги мазмун ва тус
беради, маънавий
ҳаётимизда муҳим
босқич бўлиб қолади.
Ислом КАРИМОВ.

УСМОН ШОДИЙ

ХҲР ДИЁРИМ

Тонгда илҳом тошиб келди,
Тоғу тошдан ошиб келди.
Хур диёрнинг мактовлари,
Кўшиқ бўлиб жўшиб келди.

Ассалом, эй, Ўзбекистон,
Ассалом, эй, жаннат макон.

Қалби қайноқ эллар уйғоқ,
Йўллар ойдин, йўллар оппоқ.
Узгаринлар пайти бугун,
Яшармоқда шаҳар, қишлоқ.

Ассалом, эй, Ўзбекистон,
Ассалом, эй, жаннат макон.

Қўлдан кетмас истиқболнинг,
Меҳнатдадир бахт-иқболнинг.
Дилимиз пок, қўлимиз пок,
Еркин бўлур истиқболнинг.

Ассалом, эй, Ўзбекистон,
Ассалом, эй, жаннат макон!

Биринши шақырық Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңесиниң жигирмаланшы сессиясы ҳаққында мәлимлеме

Усы жыл 28-декабрьде Нөкис-
те биринши шақырық Қарақал-
пақстан Республикасы Жоқарғы
Кеңесиниң жигирмаланшы сес-
сиясы болды. Сессияға Өзбек-
стан Республикасы Олий Маж-
лисиниң Қарақалпақстан Рес-
публикасынан сайланған депу-
татлары, республика ҳукимети-
ниң ағзалары, районлардың
ҳөкимлери, республикалық
шөлкемлердиң ҳәм көрхана-
лардың басшылары, ғалаба ха-
бар қураалларының ўәкиллери
қатнасты.

Сессияны Республика Жо-
қарғы Кеңесиниң Баслығы Т.
Камалов ашты ҳәм басқарып бар-
ды.

Депутатлар сессияның күн
тәртибин тастыйықлады, жұмыс-
шы уйымын секретариатты сай-
лады.

Қарақалпақстан Республика-
сы Жоқарғы Кеңесиниң эконо-
микалық реформа ҳәм бюджет
сиясаты мәселелери бойынша
комитет баслығы, депутат Т. Т.
Ибрагимов (44 Қыпшақ сайлау
округи) "Қамсызландырыу
ҳаққында" Қарақалпақстан Рес-
публикасының Нызамына өзге-
рислер менен қосымшалар кир-
гизиу ҳаққында Қарақалпақстан
Республикасы Нызамының жой-
бары тууралы баянат жасады.
Бозатау районының ҳөкими, де-

путат А. Жумановтың (сайлау
округи) ҳәм Хожели районының
ҳөкими, депутат Т. Уснитдинов-
тың (сайлау округи) додалауынан
кейин бул нызам ҳәм оны өз
күшине енгизиу ҳаққында қарар
қабыл етилди.

Буннан кейин депутатлар
Қарақалпақстан Республикасы
Жоқарғы Кеңеси Баслығының
орынбасары ҳаққындағы мәсе-
лени қарады. Басқа жұмысқа
өтиўине байланыслы Ражапбай
Йулдашев Қарақалпақстан Рес-
публикасы Жоқарғы Кеңеси Бас-
лығының орынбасары лаўазымы-
нан босатылды. Республика пар-
ламентиниң басшысы Т. Камалов
Жоқарғы Кеңес Баслығының
орынбасары лаўазымына Жоқар-
ғы Кеңестиниң комитет баслығы
болып ислеп атырған Ахмед Ма-
мүтович Ибрагимовтың канди-
датурасын жасырын даўыс бе-
риу бюллетенине киргизиўди
усынды. Депутатлар: Нөкис
қаласы ҳөкими Ө. Әметов, Қоңы-
рат районының ҳөкими А. Реи-
мов, Тахтақөпир районы "Тахтақ-
өпир" ауыл хожалығы ижарашы-
лары ассоциациясының баслығы
А. Адиллов ҳәм Қарақалпақстан
Республикасы көсиплик аўқам-
лары кеңесиниң баслығы Б. А.
Юсупова шығып сөйлеп, А. М. Иб-
рагимовтың кандидатурасын қол-
лап-қуўатлады ҳәм ол ушын бир

аўыздан даўыс бериўди депу-
татлардан өтиниш етти. Депу-
татлар Ахмед Мамүтович Иб-
рагимовты Қарақалпақстан Рес-
публикасы Жоқарғы Кеңеси
Баслығының орынбасары етип
бир аўыздан сайлады ҳәм бул
мәселе бойынша тийисли
қарар қабыл етти.

Сессия Қарақалпақстан Рес-
публикасы Жоқарғы Кеңесиниң
депутатлары 31 Нөўбөҳер сай-
лау округинен Бахтияр Исча-
новтың ҳәм 59 сайлау округи-
нен Есемурат Баймуратович
Юсуповтың депутатлық ўәкил-
ликлерин өз арзаларына муўа-
пық мүддетинен бұрын тоқтат-
ты ҳәм бул бойынша тийисли
қарар қабыл етти.

Депутатлар Қарақалпақстан
Республикасы Жоқарғы Кеңе-
си Президиумының сессия ара-
лығында қабыл өткен қарарын
тастыйықлады.

Сессияда Қарақалпақстан
Республикасы Жоқарғы Кеңе-
синиң Баслығы Т. Камалов ба-
янат жасады.

Усының менен биринши
шақырық Қарақалпақстан Рес-
публикасы Жоқарғы Кеңесиниң
жигирмаланшы сессиясы өз
жұмысын тамамлады.

Қарақалпақстан мәлим-
леме агентлиги.

У. Ч. ХУДАЙҚУЛОВТЫ ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БАС ПРОКУРОРЫ ЕТИП ТАЙЫНЛАУ ҲАҚҚЫНДА

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТИНИҢ ПӘРМА-
НЫ

Өзбекстан Республикасы Конституциясының 93-статьясын-
дағы 9-пунктке ҳәм "Өзбекстан Республикасының Прокура-
турасы ҳаққында" Нызамының 12-статьясына муўапық;

Усман Чиназович Худайкулов Өзбекстан Республикасының
Бас прокуроры етип тайынлансын.

Өзбекстан Республикасының
Президенти

И. КӘРИМОВ.

Ташкент қаласы, 1998-жыл, 23-декабрь

Б. МУСТАФАЕВТЫ ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ- НЫҢ БАС ПРОКУРОРЫ ЛАЎАЗЫМЫНАН БОСАТУ ҲАҚҚЫНДА

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ПРЕЗИДЕНТИНИҢ ПӘРМА-
НЫ

Басқа жұмысқа өтиўине байланыслы Бөриташ Мустафәев
Өзбекстан Республикасының Бас прокуроры лаўазымынан бо-
сатылсын.

Өзбекстан Республикасының
Президенти

И. КӘРИМОВ.

Ташкент қаласы, 1998-жыл, 23-декабрь

ЯНГИ ЙИЛИНГИЗ БИЛАН!

УНУТМА

Умрингда кўп жабру жафо чеккан бўлсанг вақтинда,
Ўтган ёмон кунларингни ким бўлсанг ҳам унутма,
Хаттоки бошинга бахт қуши келиб кўнса ҳам,
Манманлик қилиб аввал кимлигингни унутма.

* * *

Номинг элга тарқалиб, ҳамма таниса ҳам юзинг,
Мансабинг кўтарилиб энг баландга етса ҳам қўлинг,
Оддий фуқарога сен кимсан деб олайтирима кўзинг,
Сен ҳам инсон эканлигинги, амал борда унутма.

* * *

Олдинга одам келса, сенга эғиб бошини,
Амалим бор деб, асло кўкрак керма унга,
Қўлингдан келса агар халқ дарди билан яша,
Ёрдамга муҳтож бўлган кунларингни унутма.

* * *

Беписандликка ўзгалар сиртидан қўл силтама,
Одамзод ажиралмаган, ҳеч қачон ҳар хил наслга,
Билгил ҳар ким йўл танлар ўзича бошқа-бошқа,
Адашиб йўл тополмай сарсон юрганларинг унутма.

* * *

Толенинг ёр бўлиб, иззат ҳурмат етса ҳам,
Бошинга бора-бора олтидан тоғжу-тахт битса ҳам,
Дунё молу ё, болангдан ҳам ортса,
Вақт ўтиб, замон кетиб, қай аҳволда қоларингни унут-
ма.

Ширин КАРИМБОЕВА.

ҲУҚЫҚТАНЫЎШЫ МИНБЕРИ

Қандай жағдайда суд-
та пуқаралық ис қоз-
ғатылады?

1. Өзиниң ҳуқықы яки
нызам менен қорға-
латуғын мәплерин
қорғау ушын сорап,
мүрәжәт қылған
шахстың арзасы бой-
ынша;

2. Прокурордың ар-
засы бойынша;

3. Егер мәмлекет
басқарыу органлары,
мәкемелер яки айы-
рым пуқаралар ны-
замға мууапық басқа
шахслардан ҳуқықла-
ры ҳамде нызам ме-
нен қорғалатуғын
мәплерин қорғау
ушын судқа
мүрәжәт етиўге
ҳақлы болса, олардың
берген арзалары бо-
йынша.

Айыпланыўшы ад-
вокатты өзи таң-

лаўы мүмкинбе?

Нызамға мууапық
айыпланыўшы өзи ад-
вокат таңлау ҳам сол
адвокатты мирәт
етиў ҳуқықына ийе.
Таңлаған адвокат 24
саат даўамында жы-
наятлы исти көрип
шығыу ушын қатна-
сыўға имканияты
болмаған жағдайда,
сорастырыўшы, тер-
геўши, прокурор яки
суд айыпланыўшыға
басқа адвокат таң-
лаўды усыныс етеди я
болмаса юридик
мәслахәтхана арқалы
адвокат тайынлаўға
мәжбүр.

Жынаятлы исти
көрип шығыўда қат-
насыўға тайынлан-
ған адвокат, айыпла-
ныўшыға юридикалық
жәрдем көрсетиўден
бас тартыўға ҳаққы

Президентимиз ҳәзирги
уақытлары жаслардың билимни,
саўатлы ҳам өз кәсібинең же-
тик маманы дәрежесине жетиўи
бағдарында көп ғана айтарлық-
тай жеңилликлерди ҳам
мүмкиншиликлерди жаратып
атыр. Хәтте көпши-
лик оқыў орынла-
рындағы айырым
уқылы студент жас-
лар дүнья жүзинин
хәр түрли орынла-
рында оқып, қәний-
гелик ийелеў
мүмкиншилигине де
ериспекте. Жаслар
бизин ертенги келе-
шегимиз. Соның
ушында оларды хәр
тәрәплеме қоллап-
қуўатлап, кең жол
ашып берилген.

Деген менен
усында мүмкинши-
ликлерден пайдала-
нып оқып, кәсип
ийелеўге тырысыў-
дың орнына хеш бир
жерде оқымаса да
белгили бир қәний-
геликти ийелегени
хаққында қәлбеки
диплом ямаса орта
мектепти оқып пи-
тиргени хаққында
гүўалық ҳам басқа да
хүжжетлерди сатыў
ҳәм сатып алыў жа-
дайлары жүз берип
атырғаны сыр емес.
Өтириктиң өмири
қысқа болғанындай
жалған жоллар менен
қолыңа куўысқан
хәр қандай қәлбеки
хүжжет өзинди ер-
теңги күни нызам
алдында жууапкер
болыўға дейин алып
келеди.

Буған мысал ретинде Юлия
Ким хәм оның шериклеринин
нызамсыз ис-хәрекетлерин атап
өтсек болады.
Ю. Ким өзи Қарақалпақстан
Республикасы Туран банкте
есапшы ўазыйпасын атқарып
жүрип ҚР Ауыл хәм суў хожа-
лығы министрлигинин питом-
нигинде ислеўшилер бас есап-
шы Клара Табанова хәм эконо-
мист Алмаш Жылқыбаевлардан
жоқары мағлыўматлы диплом
сатып алыўға жәрдемлесийди
сораған. Ю. Кимниң бул илти-
масын орынлау мақсетинде К.
Табанова менен А. Жылқыбаева
ҚР Агрокурылыс мәкемесинде
қәнийгелер бөлиминиң баслы-
ғы лаўазымында ислеп турған
Айымхан Хамидуллаеваға жо-
лығады. Соңынан А. Хамидул-
лаева да бул исти даўам етти-
рип өзиниң танысы, Тахиятас
қалалық №3 лицейдиң (СПТУ
3) муғаллими Гүлсара Жиейму-

ратованы ортаға салған. Ол да бул
иске қатнасып, диплом таўып
берийди өз мойнына алып Тахи-
ятас қалалық №4 лицейде (СПТУ
4) муғаллим болып ислеўши Па-
рахат Дүйсенбаевтан жоқары мағ-
лыўматлы диплом таўып берийин
сорайды.

Нәтийжеде, жоқарыда атлары
аталған пуқаралар топар болып
жынаят ислеўге ауыз бириктирип
Ташкент халық хожалық инсти-
тутының бухгалтериялық есап
қәнийгелигин оқып тамамлағаны
хаққындағы хақыйқы емес,
қәлбеки дипломды Ю. Кимге
20000 сўмға сатқан. Ал, Ю. Ким
болса бул қәлбеки диплом менен
усы жылдың июль айына дейин
Асака банктиң Қарақалпақстан
бөлиминде бас есапшы лаўазы-
мында ислеп келген.

Булардан басқа Алия Абдул-
лаева хеш жерде жұмыс ислемес-
тен хәм оқымастан Нөкис қала-
лық "Руўхый мәденият хәм ағар-
тыў" орайына қараслы "Билим"
жәмийетиниң баслығы Қансулыў
Бекназарова хәм бас есапшысы
Докторбай Дәрибаевлар менен
алдын ала ойласып "киши хам-
шира" курсын оқып питкергени
хаққындағы дипломын сатып ал-
ған. Ол өзиниң бул ис-хәрекет-
лерин, елде даўам еттирип, бул
дипломның қәлбеки екенлигин
биле тура Нөкис қалалық әскер-
ий комиссариатының қорғаныў
бөлиминен усы дипломға тий-
карланып өзине әскерий билет
алған. Абдуллаева өзи хеш жерде
ислемей жүрип жұмыс ислеп
атырғаны хаққындағы мағлыўмат
хәм өзине тийисли минезлеме-
ни Қызкеткен СПМК синин
қәнийгелер бөлиминиң баслығы
Люся Пактан өз ара келисим бой-
ынша алғандығы анықланды. Соң
бул алған хүжжетлериниң бәрин
жыйнап ҚР Бажыхана басқарма-
сына жұмысқа өтиў ушын тап-
сырған хәм бул хүжжетлер ӨзР
Бажыхана Комитетине өткерил-
ген.

Докторбай Дәрибаев хәм
Кунсулыў Бекназаровалар өз
жынаятларын бул хәрекетлер
менен шеклеп қоймастан "Би-
лим" жәмийетиниң қысқа оқыў
курсына Нөкис қаласындағы
"Ника-ММ" фирмасынан (есап-
шысы Зухра Халмуратова) 2400
сўм ақшаны өткергизип Мафру-
за Палўаниязованың атына "бала
бақша тәрбияшысы" курсын
оқып питкергенили хаққындағы
қәлбеки дипломды жазып берип
жиберген.

Хәммемизге белгили, Ишки
ислер министрлигине жұмысқа
алыныў ушын пуқаралардың
жасы, ден-саўлығы, мағлыўматы
хәм физикалық жақтан шынық-
қанлығы усаған басқа да белги-
жок, пуқараның пул
төлеўге қабилитетсиз-
лиги буған себеп бола
алмайды.

Айырым ата-ана-
лар өз балаларын
спиртли ишимлик
ишиўге тиленшилик
етиўге, я болмаса
жынайы жол менен
дәрамад табыўға
үйретеди. Усы себеп-
ли жас балалары-
мыздың оқыўына то-
сқынлық қылыўға
алып келеди. Бундай
ата-аналар ушын ны-

Оқымаған тозар

ратованы ортаға салған. Ол да бул
иске қатнасып, диплом таўып
берийди өз мойнына алып Тахи-
ятас қалалық №4 лицейде (СПТУ
4) муғаллим болып ислеўши Па-
рахат Дүйсенбаевтан жоқары мағ-
лыўматлы диплом таўып берийин
сорайды.

Нәтийжеде, жоқарыда атлары
аталған пуқаралар топар болып
жынаят ислеўге ауыз бириктирип
Ташкент халық хожалық инсти-
тутының бухгалтериялық есап
қәнийгелигин оқып тамамлағаны
хаққындағы хақыйқы емес,
қәлбеки дипломды Ю. Кимге
20000 сўмға сатқан. Ал, Ю. Ким
болса бул қәлбеки диплом менен
усы жылдың июль айына дейин
Асака банктиң Қарақалпақстан
бөлиминде бас есапшы лаўазы-
мында ислеп келген.

Булардан басқа Алия Абдул-
лаева хеш жерде жұмыс ислемес-
тен хәм оқымастан Нөкис қала-
лық "Руўхый мәденият хәм ағар-
тыў" орайына қараслы "Билим"
жәмийетиниң баслығы Қансулыў
Бекназарова хәм бас есапшысы
Докторбай Дәрибаевлар менен
алдын ала ойласып "киши хам-
шира" курсын оқып питкергени
хаққындағы дипломын сатып ал-
ған. Ол өзиниң бул ис-хәрекет-
лерин, елде даўам еттирип, бул
дипломның қәлбеки екенлигин
биле тура Нөкис қалалық әскер-
ий комиссариатының қорғаныў
бөлиминен усы дипломға тий-
карланып өзине әскерий билет
алған. Абдуллаева өзи хеш жерде
ислемей жүрип жұмыс ислеп
атырғаны хаққындағы мағлыўмат
хәм өзине тийисли минезлеме-
ни Қызкеткен СПМК синин
қәнийгелер бөлиминиң баслығы
Люся Пактан өз ара келисим бой-
ынша алғандығы анықланды. Соң
бул алған хүжжетлериниң бәрин
жыйнап ҚР Бажыхана басқарма-
сына жұмысқа өтиў ушын тап-
сырған хәм бул хүжжетлер ӨзР
Бажыхана Комитетине өткерил-
ген.

Докторбай Дәрибаев хәм
Кунсулыў Бекназаровалар өз
жынаятларын бул хәрекетлер
менен шеклеп қоймастан "Би-
лим" жәмийетиниң қысқа оқыў
курсына Нөкис қаласындағы
"Ника-ММ" фирмасынан (есап-
шысы Зухра Халмуратова) 2400
сўм ақшаны өткергизип Мафру-
за Палўаниязованың атына "бала
бақша тәрбияшысы" курсын
оқып питкергенили хаққындағы
қәлбеки дипломды жазып берип
жиберген.

Хәммемизге белгили, Ишки
ислер министрлигине жұмысқа
алыныў ушын пуқаралардың
жасы, ден-саўлығы, мағлыўматы
хәм физикалық жақтан шынық-
қанлығы усаған басқа да белги-
зам менен жууапкер-
шилик белгиленгенбе?
Жас өспиримлерди
оқыўына, жәмийет-
лик тапсырмаларды
орынлаўға тосқынлық
етиў, тиленшилик
етиўди үйретиў, спир-
тли ишимликлер хәм
наркотиклерди пайда-
ланыўға үйретиў жы-
найы жол менен
дәрамад табыўға ий-
термелеў жас өспи-
римлердиң мәплеринен
қайшы рәўиште пай-
даланыў болып, ата-

лерине қатаң итибар бериледи.
Бирак соған қарамастан өзінде-
ги айырым кемшиликлерди жа-
сырып ишки ислер уйымларын-
да хызмет етиўди өзлерине бас-
лы мақсет етип қойған пуқара-
лар да ушырасып турады.

Қурбанбай Мәмбетов ҚР
Мәмлекетлик радиостетирейу ко-
митетинде ислеп жүрип Кегей-
ли районлық ПХАЖ бөлими-
ниң баслығы Ешбаева Мийригүл
менен жынаят үстинде тил би-
риктирип 1965 жылы туўылған-
лығы хаққындағы гүўалығын
1967 жылы туўылған етип қай-
та жаздырып алған. Себеби жасы
30 дан асқан пуқаралар ҚР
ИИМ не хызметке қабыллан-
байтуғын еди. Соның ушын
Қурбанбай өзиниң жасын еки
жасқа киширейтип усы қәлбеки
гүўалықты Нөкис қалалық
ИИБ не қараслы паспорт
бөлимшесине көрсетип өзиниң
бұрынғы паспортындағы 1965
жылы 9 апрельде туўылғанды-
ғы жазылған бетлерин жыртып
таслап туўылғандығы хаққында-
ғы қәлбеки гүўалықты көрсетиў
менен 1967 жылы 9 апрелде ту-
ўылған етип жаңа паспорт ал-
ған. Ол өз ис-хәрекетлерин да-
ўам еттирип әскерий билетин-
деги 1965 деген жазыўды қыр-
шып өширип 1967 етип қайта-
дан жазған.

К. Мәмбетов өзиниң бул
хүжжетлериниң жасалма екенин
биле тура ишки ислер мини-
стрлигине жұмысқа кириў ний-
ети менен ҚР ИИМ не тапсыр-
ған хәм усы күнге дейин Кегей-
ли районлық ИИБ нде сақшы
ўазыйпасын атқарып келген.

Өзиниң гүўасы болған жоқа-
рыдағыдай жынаятларға биле
тура қол урып хақыйқы бол-
маған хүжжетлерди ислеп тара-
тыў үстинде өшкәра болған Док-
торбай Дәрибаев Нөкис қалалық
суды төрепинен ӨзР ЖК ниң
228 статьясы менен 2 жылға
дүзетиў жұмысына хәм айлық
мийнет хақысының 20% ын
мәмлекет пайдасына ондирийте
хүким етиди.

Азғана уақыт шыдам берип,
арнаулы түрде оқып, диплом
ямаса басқа да хүжжетлерди ны-
замлы түрде алыўға ериссек бул
хадал мийнетимиз, ертеңги тур-
мыс кеширийимиздиң тийкары
болар еди.

Соның ушын нызамға қай-
шы келетуғын ис-хәрекетлерге
шек қойып олардың алдын
алыўға хәр биримиз өз үлеси-
мизди қосыўға шақырамыз.

Д. ЕЛМУРАТОВ,

Нөкис қалалық прокуроры-
ның жәрдемшиси.
К. СЕЙТМУРАТОВ.

ана хуқықынан пай-
даланыў болып есап-
ланады. Ата-ананың
өз-ара хуқықынан
махрум болыўына
мүмкиншилик туўды-
рады. Бул жағдай
жаңа Шаңарақ ко-
дексинде (Оила ко-
дексинде) айтылған
хәм тийисли жууап-
кершилик белгилен-
ген.

Р. КӨБЕЙСИНОВА

Бүгінги сандағы жаңалықлар

ЖАҢА ИМАРАТ

Жақында Нөкис районинда район прокуратурасының заман талабына сай, заманагөй, жаңа имараты бой тиклеп пайдаланыуға тапсырылды. 10-декабрь күні бул жаңа имараттың пайдаланыуға тапсырылыуына байланысly ашылыу салтанаты болып өтті. Оған Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси баслығы Тимур Камалов, Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесинин баслығы Амин Төжиев, Қарақалпақстан Республикасы Прокуроры Хәкимбай Халимов хәм республика министрликлер менен ведомстволарының үөкилери катнасты.

Жыйналғанларды бой тиклеген жаңа имараттың тапсырылыуы менен Қарақалпақстан Республикасы Жоқарғы Кеңеси баслығы Тимур Камалов қутлықлады хәм имарат алдына тартылған лентаны кести, оның ишки жағдайлары менен танысты.

СЕМИНАР БОЛЫП ӨТТИ

Нөкис районинда "Перзент" орайы Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министрлигинин үгит-нәсият бөлими менен биргеликте "Турмыстағы зорлық" темасында район хаялқызлары арасында семинар өткерди.

Семинарды "Перзент" орайы директорының орынбасары Артық Кузьмин кирис сөз бенен ашты хәм бағдарлама менен таныстырып өтті. Кейин сөзге Қарақалпақстан Республикасы Әдиллик министрлигинен К. Аллашева, Г. Фазылова, "Перзент" орайынан К. Утепбергенова, "Адам хәм Нызам" газетасынан Миясар Кабуловалар хаял-қызлардың турмысы, хуқықларынан қалай пайдаланып билиуи, хуқықы саўатлығын ашыуда газетаның роли деген темаларда баяннатлар жасады. Семинарда қызықлы сораў-жуаулар болды. Өз усыныспикирлері менен Нөкис району ПХАЖ бөлиминин баслығы Улбосын Генжекеева, Ж-Жыраў мектебинин мұғаллими Гүлнара Курбаниязова, шыпакерлер Света Бердиева, К. Алламбергенова хәм Г. Панасвалар шығып сөйледі.

Семинарға Австралиялы Барбара Балквилл хәм Джулия Джеранно қатнасты хәм өз гезегинде Қарақалпақстанлы хаялқызлар менен пикир алмасты.

КОНСТИТУЦИЯ КҮНИНЕ
АРНАЛҒАН САЛТАНАТЛАР

Өзбекстан Республикасы Конституциясының 6 жыллығына арналған байрам салтанатлары Қарақалпақстан Республикасы Ишки ислер министрлигинде, Өзбекстан Республикасы Ишки ислер министрлигинин өскерий күшлерине қараслы Нөкис қаласындағы №7452 — өскерий бөлимде болып өтті.

8-декабрьде бул өскерий бөлимде жаңадан қабыл етилген жас жаўынгерлер өскерий ант қабыллау салтанаты өткерилди. Бул рәсмий өскерий антты Өзбекстан Республикасы ишки ислер өскерлері басқармасының баслығы, полковник Сада-тов Николай Данилович, Қарақалпақстан Республикасы ишки ислер министрлигинин орынбасары, ишки хызмет подполковниги Мақсет Бабаниязов, Нөкис өскерий гарнизонының баслығы подполковник Алийшер Исламов хәм басқа да рәсмий адам-лар, ветеранлар, жас жаўынгерлердин ата-аналары қабыл етті.

Жас жаўынгерлер өскерий күшлер қатарына кире отырып ант қабыллап, Ұатанға садық хызмет етиуге салтанатлы түрде ант берди.

Олар полк байрағы астында салтанатлы марш пенен жүрип өтті хәм жас жаўынгерлер өзлеринин жаўынгерлик таярлық-ларын көрсетти.

Бул жаўынгерлер хәм Ишки ислер министрлигинин жеке курамы ишинен өзлеринин ұазыйпаларын атқарыуда айрықша көзге түскен хызметкерлер хошаметленди.

Қарақалпақстан Республикасының ишки ислер министрлигинин мәжилисдер залында Өзбекстан Республикасы ишки өскерлер Басқармасы жанындағы театр артисти, белгили қызықшы Мырзабек Холмедовтын басшылығындағы "Мырза" театрының концерти қойылды.

Сондай-ақ Ишки ислер уйымлары хызметкерлері коман-далары арасында спорт жарыслары өткерилмекте.

Өз хабаршымыз.

СОЛИҚЧИ МИНБАРИ

Солиққа тортиснинг соддалаштирилган тизимини, фасият туридан қатий назар, ККСни ва фойда (даромад) солиқини тўлайдиган хоржий инвестицияли корхоналардан ташқари, мулкчиликнинг ҳамма шаклиларидаги корхоналар (хусусий, маъсулияти чекланган жамият, кичик корхона ва бошқалар) қўллаши мумкин.

Солиққа тортис тизимини танлаш ҳуқуқи корхоналарға ихтиёрий равишда тақдим этилади.

Бунда қўйдаги шартларға рия қилиниши лозим: ариза бериладиган пайтда ва шундан сўнг корхона ягона солиқни тўловчи бўлиб туралдиган давр давомида корхона ҳодимлари сони ушбу корхона тегисили бўлган тармоқ учун белгиланган ёки ХХТУТ кодига биноан фасиятнинг асосий турига қараб белгиланган ҳодимларнинг энг кўп сонидан ортук бўлмаслиги керак.

*санаят ва қурилишда ҳодимларнинг энг кўп сони 50 кишигача,

*қишлоқ хўжалиги ва ишлаб чиқариш соҳасининг бошқа тармоқларида — 25 кишигача,

*фан ва илмий хизмат курсатиш соҳаси 10 кишигача,

*ноншлаб чиқариш соҳаси тармоқларида (шу жумладан, улгуржи савдода) — 10 кишигача,

*чакана савдода — 5 кишигача.

Шуни назарда тутиш керакки, энг кўп сон корхонада ишлайдиган ҳамма ҳодимларни, шу жумладан, фуқаролик — ҳуқуқий тусдаги шартномалар бўйича ишловчиларни, ўриндошларни ва шу кабиларни ҳам ўз ичига олади.

Бундан ташқари, юқориди қайд қилингандек, агар корхона фасиятнинг бир неча турини амалга оширадиган бўлса, унда кўп сонни белгилаш учун фасиятнинг асосий тури қабул қилинади.

Солиққа тортиснинг соддалаштирилган тизимига ўтишга қарор қилган корхона солиқ идорасига бир ой муддатдан кейин тақдим қилиш керак. Солиққа тортиснинг соддалаштирилган тизимига ўтиш ҳақида эркин намунадаги аризани тақдим этади. Бундан аризада аризани бериш санасидидаги корхона ҳодимлари сони, фасиятнинг асосий коди курсатилди ва бюджет олдиди муддати ўтказиб юборилган қарз мавжудлиги ёки йўқлиги айтиб ўтилади.

Солиқ идоралари 15 кун мобайнида аризани қуриб чиқалилар, аризада кўрсатилган маълумотларнинг солиқ идораларидаги ҳисобга олиш маълумотларига мувофиқлигини ва бюджет олдиди қарз мавжудлиги ёки йўқлигини текширади. Сўнгра текширил натижаларга кўра корхонанин бундай тизимга ўтишга рухсат қилиниши ёки рухсат этилмаслиги (сабабини курсатган

ҳолда) ҳақида ёзма ҳулоса чиқарилади. Вақтни тежаш мақсидида ҳулоса бирланига бир неча корхона учун чиқарилиши мумкин.

Қарор чиқарилгандан сўнг корхона ҳисобот даври йил чораги, йил бошидан бошлаб, ягона солиқнинг ҳисобланиши ва тўла-нишига ўтиши мумкин. Бундан корхона олдинги давр учун солиқларнинг тўланиши бўйича белгиланган муддатларда бюджет билан ҳисоб-китоб қилиш лозим.

ЯГОНА СОЛИҚ ҚЎЙДАГИ
СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИГА ТўЛАНАДИ:

- *Фойда солиғи
- *даромад солиғи
- *ялпи даромад солиғи
- *қўшилган қиймат солиғи
- *мол-мулк солиғи
- *ер солиғи
- *экология

соли-

СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ СОДДАЛАШТИРИЛГАН
ТИЗИМИНИ ҚўЛЛАШ

ни
ободончилик
ишлари учун йиғим

*ер остидан фойдаланганлик
учун солиқ

*сув учун тўлов

Ягона солиқни тўловчи корхоналар овоз
қилинмайдиган йиғимлар рўйхати:

*божхона тўловлари

*давлат божлари

*лицензия йиғимлари

*давлатнинг бюджетдан ташқари фонд-
ларига ажратмалар

*биржаларда амалга ошириладиган би-
тимлардан йиғим

*вино-ароқ маҳсулотлари билан савдо
қилиш ҳуқуқини олишлик учун йиғим

*маҳаллий кимовили савдолари ва ло-
терейларни ўтказиш ҳуқуқини берганлик учун
лицензия йиғими

*савдо-сотик қилиш ҳуқуқини берувчи
йиғим

*автотранспортлар сакланидиган жой-
дан фойдаланганлик учун йиғим.

Рўйхатдан қурииб тургандек, ягона
солиқни тўловчилар Пенсия жамғармасига,
бандлик фондига, қасаба уюшмалари фон-
дига, йўл фондига мажбурий ажратмаларни
ҳисоблаш ва тўлашдан озод қилинмайди.

ЯГОНА СОЛИҚ БЎЙИЧА
ИМТИЁЗЛАР

Ягона солиқнинг тўланиши бўйича бир
имтиёз назарда тутилган агар корхонада но-
гиронлар сони 50 фойз ва ундан орткини
ташкил этса, бундай имтиёз тақдим этила-
ди.

Бошқача — солиқни тўлашдан вақтин-
ча озод қилиш, солиқ ставкасини камайти-
риш солиқ солинадиган базани қатор хара-

жатларга камайтириш шаклидаги имтиёз-
лар назарда тутилмаган.

СОЛИҚ СОЛИП
ОБЪЕКТЛАРИ

Қўйидагилар ягона солиққа тортис
объектлари ҳисобланади. савдо (харид, во-
ситачилик, улгуржи-сотиш, таъминот) кор-
хоналари учун ялпи даромад таркибига қўй-
идагилар киреди:

*товарнинг харид қиймати билан со-
тиш қиймати ўртасидидаги фарқ

*молиявий фасиятдан даромадлар ва
"Махсулот (иш, хизмат)лар таннархига ки-
ритилади-

ган маҳсулот (иш, хиз-
мат)ларни ишлаб чиқар-
иш ва сотишга доир харажатлар таркиби ва
молиявий натижаларни
шакллантириш тартиби
тўғрисида" — ги Низомга
мувофиқ белгиланган
асосий фасиятдан олинди-
ган бошқа даромадлар.

Халқ хўжалиги бошқа тармоқлари кор-
хоналари учун-ялпи тушум.

Ялпи тушум таркибига қўйидагилар
киред:

*товар (иш, хизмат)ларни, мол-мулк-
кини сотишдан олинган тушум суммаси

*молиявий фасиятдан даромадлар ва
"Махсулот (иш, хизмат)лар таннархига ки-
ритиладиган маҳсулот (иш, хизмат)ларни
ишлаб чиқариш ва сотишга доир харажат-
лар таркиби ва молиявий натижаларни
шакллантириш тартиби тўғрисидаги Ни-
зомга мувофиқ белгиланган асосий фа-
сиятдан олинди-ган бошқа даромадлар.

ЯГОНА СОЛИҚ
СТАВКАЛАРИ

Солиққа тортиснинг соддалаштирил-
ган тизимини қўлайдиган корхоналар со-
лиқни солиқ солинадиган оборотга нисба-
тан фойзаларда қўйидаги ставкалар бўйича
тўлайди:

*савдо (харид, воситачилик, улгуржи
— сотиш, таъминот) корхоналари — 25%.

*қишлоқ хўжалик корхоналари — 5%.

*халқ хўжалиги бошқа тармоқлари
корхоналари — 10%

Фасиятнинг бир неча турини амалга
оширадиган корхоналар фасиятнинг хар
бир тури бўйича алоҳида ҳисоб юритиши
ва солиқнинг белгиланган ставкаси бўйича
тегишлича ҳисобланишини амалга ошири-
ши лозим.

Ягона солиқ бюджетта йилнинг хар
чорагида чоралик ва йиллик ҳисоботлар-
ни топшириш учун белгиланган муддатларда
тўланади.

Корхона навбатдаги йил бошланиши
олдидан, шунингдек ўзининг хоҳишига
кўра, календар йил тугалланишига 15 кун
қолишдан кейин тақдим қилинган ариза бериш
билан солиққа тортиснинг "эскича" усу-
лига қайтиб ўтиши мумкин.

Йил давомидида солиққа тортиснинг
бундан олдинги тизимига ўтиш ҳам назар-
да тутилмаган.

К. ТАЖИБОЕВА,
Хуқуқшунос.

Тығыз байланыста болсак

Соңғы жыллары елимизде жас
өспиримлердин арасында урлык,
бийзарлык хәм үйден кашып кет-
тиў сыяқлы жағдайлардың көбей-
гени тәшвишлендиреди. Жас өспирим-
лердин усындай жынаят жолына
кириўиниң алдын алыу, олардың өз
хуқықларын хәм ұазыйпаларын түсине-
туғын инсан дәрәжесине жеткеріу ушын қан-
дай жұмыслар әмелге асырылып
атырғанын биліу мақсетинде

Тақыятас қалалық ИИБниң жас
өспиримлер менен ислесиў бөлими-
ниң баслығы, милиция аға лейте-
нанты И. Жанажанов пенен
түрриндесиў өткердик.

Жас өспиримлер менен исле-
сиў бөлиминин ұазыйпалары нелер-
ден ибарат?

Тийкарынан алғанда, бизиң
бөлимимиз өспирим жаслардың
жынаят жолына кириўиниң алдын
алыу, конституциялық хуқық хәм
ұазыйпаларын жәмийеттеги
төртин иптизамын қадағалап ба-
рады.

Соңғы ўақытлары жас өспирим-
лердин арасында жынаятлар
көбейип кетти. Буның себеpleri
неде? Оларға қарсы қалайынша

гүрес жүргизип атырсыз?

Жас өспиримлердин жынаятқа
қол урыу себеpleri бириншиден,
экономикалық-материаллық се-
беплерге байланысly болса, екін-
шиден, ата-ана, мектеп жәмәәти
хәм мекен кеселеринин өспирим
тәрбиясына бийпәрўа қарауы
нәтийжесинде болады. Мысалы:
Жас өспиримниң ата-анасы табыс
табыу ушын Қазақстан ямаса ба-
сқа республикаларға жұмыс излеп
кетеди. Үйдеги өспиримлер бол-
са, ата-ананың қадағалауысыз әуе-
ли мектепке барыуды қояды,
көшелерде, базар жайларда бий-
мезгил жүриўлері көбейеди. Бир
тәшвишлендиретуғын жери жас-
лардың бундай жүрислерине көре
тура моҳалле ақсақаллары бийп-
әрўа қарайды. Бизлер көбинесе
бундай жаслардың жынаят исле-
теннен соң ғана не илеп жүрте-
генин билемиз. Бизиң бөлимимиз
өспиримлердин илажы болса,
бундай қыйсық жолларни түспеуи-
ниң алдын алыу мақсетинде мек-
теplerде хәм басқада оқыў орын-

ларында түсиндириу, өз хуқық
хәм ұазыйпалары ҳаққында ушы-
расыўлар өткерип турамыз.

Алдағы режелериниң?

Бөлим хызметкерлері менен
жоба бойынша жас өспиримлер
менен ислесиуди буннан былай да
дауам еттиремиз. Ұақыттан пай-
даланып айтып қалайын, ИИБ
нин жас өспиримлер менен исле-
сиў бөлиминин хызметкерлері
мектеplerде ушырасыў өткерген-
де мектеп жәмәәтинен оқыўға
келмей жүрген оқыўшыларыңыз
бар ма? — деп сөзсак бар болса
да жасырып айтпайды. Егер мек-
теп, мекен кеселер бизлер ме-
нен тығыз байланыста болса
көпшилик жынаятлардың алдын
алған болар едик.

Таярлаған
Сапарбай ХОЖАЛЕПЕСОВ,
ҚарМУ 4-курс студенти

ИСЛОҲОТЛАР АМАЛГА ОШМОҚДА

Давлатимиз ўз мустақиллигига эришган кундан бошлаб мақсадимиз Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик давлат қуриш, —деб бутун дунёга очиқ ойдин маълум қилинди. Инсоннинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, унинг орзу-умидларини руёбга чиқариш учун шароит яратиш бош вазифамиз деб белгиланди.

Президентимиз сўзи билан айтганда, "Биз янги озод жамият, ҳуқуқий давлат қуришни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйган эканмиз, адолат тамойилини устувор принцип сифатида эътироф этамиз, ва ҳеч қандай куч бизни бу йўлдан ортга қайтаролмайди".

Самарқанд ва Навоий вилоятларида бўлиб ўтган навбатдан ташқари сессияларида раҳбар маънавияти, унинг жамият олдидаги бурчи ва масъулияти ҳақида, эл ишониб топширган вазифани суиистеъмол қиладиган, шахсий манфаатини халқ ва давлат манфаатидан устун биладиган раҳбарлар ҳақида аччиқ гаплар айтилди.

Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси томонидан 1998 йил давомида ислохотларни амалга оширишга оид давлат дастурларининг амалга оширилишига тўсиқ бўладиган қонун бузилишларни бартараф этиш, ҳуқуқ-тартиботни кучайтириш ҳамда жиноятчиликка қарши кураш каби муайян тадбирларни амалга ошириб бормоқдалар.

Жумладан прокуратура идоралари терговчилари томонидан ўз қўлидаги ҳар бир жиноят ишларини тергов қилиш жараёнида қонунда кўрсатилган муддат ичида сифатли, жиноят содир қилган шахс қонуний жазога лойиқ ва жазонинг муқаррарлиги, ижтимоий адолат ва қонунийлик принциплари асосида тергов бошқармаси томонидан прокурорлик назоратини кучайтирган ҳолда барча чораларни амалга оширмоқдамиз.

Жиноятчиликнинг аҳволини таҳлил қиладиган бўлсак, республикада 1998 йилнинг 11 ойи давомида умуман 2282 та жиноят ҳисобга олинган бўлиб шулардан оғир жиноятлар 11,1 фоизга камайган, ўта оғир жиноятлар 36,1 фоизга кўпайган. Аммо одам ўлдириш ва ўлдиришга суиқасд қилиш 38(38) барқарор, баданга оғир тан жароҳати етказиш 4,3 фоизга камайган, аёл-қизларнинг номусига тегиш жинояти эса сезилар-

ли 38,8 фоизга камайган.

Иқтисодий жиноятларга тўхталадиган бўлсак, иқтисодий жиноят бу ўзи — миллий иқтисод, унинг тармоқлари ёки соҳаларига зиён етказадиган ёки зиён етказилиши мумкин бўлган ва жиноят қонунчилигида назарда тутилган ижтимоий ҳавфли қилмишдир. Бундай жиноятлар содир этиш билан давлатга, жамоатга, жамоат бирлашмаларига ёки айрим фуқароларга моддий зиён етказилади, жамиятнинг иқтисодий негизларига тажовуз қилинади.

1998 йилнинг 11 ойи давомида республика прокуратураси терговчилари томонидан иқтисодиёт соҳасида содир этилган қонун бузилиш ҳолатлари юзасидан 46 та жиноят иши қўзғатилган ҳамда дастлабки тергов ҳаракатлари юргизилган, шулардан 25 та жиноят ишининг дастлабки тергов ҳара-

Қарақалпақ фольклориндаги той жырларини халқнинг ең қуёнышлы, кеўил хошлығына арналган ўйлениў, қыз узатыў, балалы болыў, оны бесикке бөлеў, жақсы бир женислерге ерисий, белгилли бир жасты белгилеў мақсетлерге қоллана туғын болған.

Қарақалпақлардың ески дәстүрлеринде ҳәрқандай тойды

катлари тамомланиб, айблов хулосаси билан судга мазмунан ҳал қилиш учун юборилган, 17 жиноят иши бўйича суд ҳукми билан айбланувчилар тегишли жазоларини олганлар.

Айблов хулосаси билан тамомланган жиноят ишлари бўйича айбланувчи 57 шахснинг, мамлакатга келтирган зиёни 30 млн. 800 минг сўмдан ошган бўлиб шулардан прокуратура терговчилари томонидан 2,5 миллион сўмдан кўпроқ пули ва товар миқдорида мулкый бойликлар ундирилиб давлат ва жамоат бирлашмаларига қайтарилган.

Мисол келтириб утсак, Бозатау тумани "Қорақалпоқ" ижара корхонаси бош чўпони бўлиб ишловчи фуқаро Бўронбаев Шарибой ўзининг мулкый жавобгарлигидаги 94 бош йирик шохли қора молларни талон торож қилиб ўзлаштириб 1.909.125 сўмлик ижара корхонасига мулкый зиён етказган. Бу ҳодиса бўйича жиноий иш қўзғатилиб, Бўронбаев Шарибой жиноий жавобгарликка тортилган, у

эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олинган. Суд ҳукми билан узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилинган.

Чарвачилик бўйича бундан бошқа ҳам мисоллар келтириш мумкин.

Кўнғирод тумани "Ўрмон" хўжалиги бошлиғи Сағинбаев Қалбай, бош ҳисобчи Қалқинбаев, газначи Дабиллов ва бошқалар хизмат вазифаларини суиистеъмол қилиб, жиноий тил бириктириб, хўжалик ҳужжатларини қалбақлаштириб, умуман

Жақынға шөкем биз өзимизди жерге урып, өзге халықлар журтымызға мәденият алып келди, саўатсыз едик, илим берди, деп дүньяға жар салыўға мәжбүр едик. Себеби журтымыз колония болып, еркимиз өзимизде емес еди. Ҳаслында барлық ўақытта колонизаторлар колониал халықты өз қараўында услаў ушын өзлериниң раўажланыў дәрежесинен төмен болыўы ушын гүреседи. Бул дәлийл талап етпейтуғын, биз өмелде басымыздан өткерген ҳақыйқат.

Соны мақтаныш пенен тастыйықлаў лазым, энди халқымыз өзиниң келешегин өз қолына алған өўметли халық. Президентимиз И.Каримов айтқанындай "Өзбекстан-келешегі уллы мәмлекет". Буган ҳеш қандай гүман жоқ. Бирақ"алма пис, аўыма түс" деп қол қаўсырып отыра берген менен келешегимиз уллы болып қалмайды. Буның ушын бөримиз бир жағадан бас, бир жеңнен қол шығарып республикамызды дүньядағы ең раўажланған, жоқары мәдениятлы мәмлекетлер, қатарынан орын алыўын төмийинлеў ушын қолымыздан келген ҳәмме исти қылыўымыз керек.

Жоқары дәрежеде раўажланыўымыз ушын тиккелей турмымызға байланыслы бир қатар ислер бар, оларға парықсызлық пенен қараў бизиң пикиримизше гүна болып табылады.

баслаўшылар болған. Олар сол аўылдың, елдиң жас үлкенлери тәрәпинен белгиленген тойды баслаўға рухсат етилген. Оның максети тойға нийетлерди көркемлик пенен жәриялаў, сол арқалы той ийесине, жыйналған талабанға қутлы болсын айтыў, жақсы тилеклер тилеў. Той ийесиниң қуўанышын халық бирге бөлисий. Бунда

қарақалпақларда сөзлерди шебер уйкастыратуғын ҳаўазы жағымлы, шешен дилўар баксышылық етип жүрген адамлар да олар гейде бурыннан таяр жырларды айтса, гейпара ўақытлары ядтан да шығарып отырған. Мысалы: халық қосықлары "қызлар үйге кир" х.т.б. киши тематикалық қосықлар болған.

бажарилмаған ишларни бажарилди деб 144457 сўмни ўзлаштирганлар.

Суд ҳукми билан тегишли жазоларин олдилар.

Қорақалпоғистон Республикаси прокуратураси тергов бошқармаси томонидан иқтисодий соҳада содир этилган қонун бузилиш ҳолатлари юзасидан қўзғатилган ҳар бир жиноий иш алоҳида назоратга олиб борилмоқда.

Холмурод ҚУРБОНОВ, Қорақалпоғистан Республикаси прокуратураси прокуратура идораларида терговни назорат қилиш бўлими бошлиғи.

Соңғы ўақытлары бизиң елимиздиң көплеген орынларында тойлар, шаңарақ салтанатларын, еске түсирий ўрип-әдетлерин, марҳумлардың естелигине бағышланған иләжлар өткерийде даңқпаразлық, дөбдебелик, аса кеткен ысрапхорлық, халықтың ўрип-әдетлерин ҳәм дәстүрлерин менсинбей қараўшылық, менменлик, дегерегинде жасап атырган адамлардың ити-яжларына итибар бермеў сыяқлы өтмиштиң қалдықларына жол қойылып атыр. (И.Каримов)

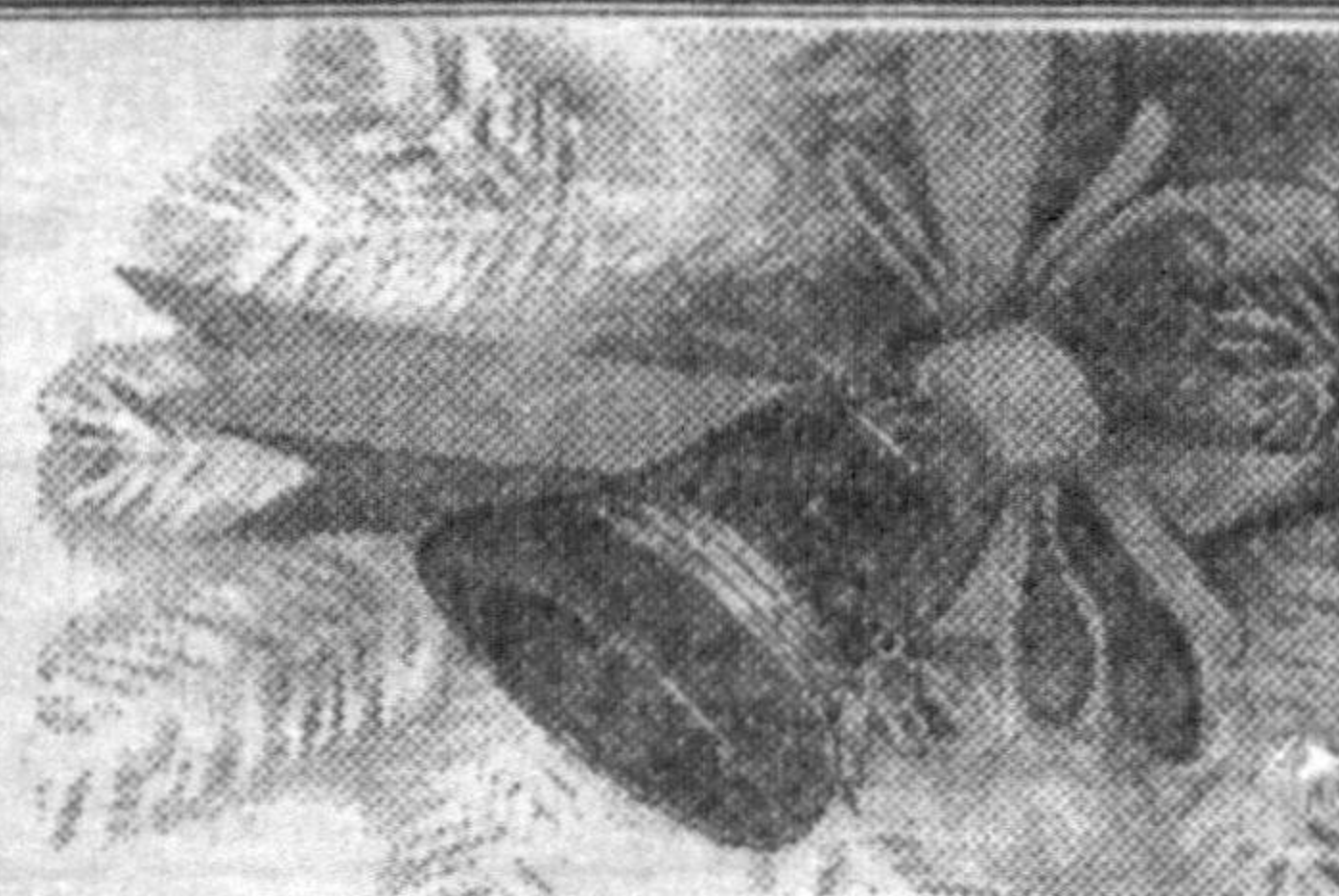
Бүгинги тойдың түрлери

ТОЙЛАР ҲАҚЫНДА

Тойлар ҳаққында сөз еткенде, бүгинги күнде халқымыз арасында олардың түрлери көбейип кеткенлигиниң гүўасы боламыз.

Инсан өмириниң қуўанышын тастыйықлаитуғын атамасы бар тойларда (неке тойы, сүннет тойы) басқа өз алдына "айдар" таққан тойларымыз да көбейип кеткен. (папка той, юбилей). Лекин, дурыс ҳәр бир адам өзиниң өмириндеги ең қуўанышлы күнин өз жақынлары менен бөлискиси келеди. Бирақ, бүгинлиги бул қуўаныш бөлисий емес, ал "атақ-абырайға таласыў" болып қалып атырган жоқ па екен?!

Дурысында да бүгинги күнде "юбилей" той деп ат алған тойларымыз көбейип кеткен. Оған жақын туўысқаннан баслап, узақ танысқа шөкем шақыртылады. Сол адамға тилеклес те, тилеклес емес те оның "қутлы қонағы" болады. Оның орнына ең кеўил жақынларын жәмлеп, сол қуўанышлы күнин белгилесе болмай ма?

Балаға пул берип үйретпек

Қарақалпақ халқы өзелден өзінің ұлларын хәр төреліме жетик, мәрт етип тәрбиялауға итибар берип келген. Хәр бир ата-улына өзінің изин басыушы сыпатында қарайды.

Бизің мұсылман халықтарында улын сүннет еттиріу шәртли болып ол күн де сол шаңарақ ағзалары үшін үлкен байрам есепланады. Демек, ол хақықый мұсылман болды деген сөз. Бүгінлиги сүннет тойлар беріуде артықша ысрапқа жол қойылып атыр. Қала берсе, жарыспаққа атаклы артисттер шақырылып, оларға пуллар услатыу еле қалмай атыр.

ҚАЛЫҢЛАҒАН "ҚАЛЫҢ МАЛЛАР"

Бизің дәстүрлеримизде хаял-қызлардың хуқықларын шеклеу деп қаралатуын пайытлар көп болған. Қалың мал ең дәслеп унамлы баслама болып, ол күйеу баланың өз бетінше табыс табыу уқыбын

ЖӘНЕ ОЙЛАР

сы патлаган. Бирақ, бул хәзирги түрінде өзінің мазмұнын жойытты. Сол үйленген жигиттің ата-анасы бар тапқанын қызға қалың мал деп апарып береді.

Бундай жағдайлар бурынғы заманда жарлы-жақбай адамлар қызларын байларға (жасына қарамай, қолесин-қолемесин) берип, оннан келген байлықты қалың мал сыпатында алған. Ол уақытлары қызларымыздың ерки өзлерінде болмаған, хәш қандай хуқық берілмеген. Ал ол өткен дәуірлер екен, бүгінлиги ше? Хәр биримиз оқыған, хуқықын билетугын адамлар емеспиз бе?

Дурыс, бул дәстүр болып халықтың арасына кең таралып кеткенліктен бирден тоқтатыу мүмкин емес, әлбетте. Егер қызларымыздан усы мәселе бойынша сорап қалғанымызда дерлік барлығы "қалың мал берилиу керек, неге десеңіз онда қадиримиз болмайды-ғой" деп жууа береді. Буннан келип шықты, бизің қадир-қомбатымыз пул, дүнья менен өлшенеди екен-дә?

Хәр қандай нәрсенің еки төрепи болғанындай қызларымыздың пикирлерин екінші төрөтен алып қарасақ ол да дурыс. Себеби, "түрпін шигинсиз болмайды" дегендей өмірди, мұхаббетти — берин-берин пул менен өлшеп жүрген жигиттер аз дейсиз бе? Хақықатында да олар тек сол берілген қалың малын ойлап, бас алып кете алмай жүргендер де табылады.

Тоқетерин айтар болсақ, қалың мал төлеуде, төлемей де сол қосылып атырған еки жасқа пайлы. Егер екеуі жүректен сүйген болса, шын көули менен түсиниссе, қыз да ата-анасына түсиндире алған болар еди, жигиттің де ата-анасы келинин қызым дер еди.

Демек, хәммеси-хәммеси тек ғана хәр бир адамның жеке өзіне ғана байланыс екен.

ҚЫЗ АЛЫП ҚАШЫУ

Бүгінги күнде қыз алып қашыу дәстүрге айлаып баратырғандай. Бул нәрсенің көлип шығу тарихына көз жиберсек, бурынлары ерки өзлерінде болмаған қызларын ата-анасының қолемеген адамға берип жиберуінен қутылу үшін сүйген жигити менен қашып кетиуге мәжбүр болған. Ал бүгінлиги ше? Жигитлеримиз қызларды не үшін алып қашады екен? Биразлары қыздың ата-анасы қайыл болмағанын себепли алып қашса, биразлары узатып алыуға құр-

Бүгінги күнде уақтында қыйыншылық салдарынан көп нәрселер сыяқлы жанар майлардың да қымбатлап туратуынлығы хәммеге мәлим. Мине усын қосырынен пуқаралар арасында азы кем "тоңқылдылар" да болып турады. Себеби жанар май қымбатласа, автобулар хәм басқа да транспорт түрлерине жол төлеми де өсиуі турган гап. Жұмысына автобуста қатнайтуын адам үшін күніне жол жүрей ушын 100 сомның басына суу қуа беріу хәммә уақытта жаға бермейди. Ал гей бир пуқаралар ушын хуқимет — транспортларда

Дүньяның жоқары раўажланған еллери сыяқлы хуқықый мәмлө-

ОЙЛАНБАСТЫҢ

кет дүзип, оның тийкарларын қалап, пуқаралардың ызамлы хуқықый еркинликлерин қорғау хуқық қорғау уйымларының тийкарғы ўазыйпаларының бири. Хәр бир пуқара ызам талапларын орынлап, өзіне берилген хуқық хәм ўазыйпаларды толық түсинип, инсан хуқықларын қорғауды әмелге асырғанда ғана хуқықый демократиялық мәмлөкет қуруға өз үлесин қосқан болады. Район аймағында жынайтшылықтың алдын-алыу, жүз берген жынайтларды тез арада ашыу хәм жынайтқа қол урғанларды жазасыз қалдырмау бойынша жұмыслар алып барылмақта. Районда жүз берген жынайтларды анализлеп көргенде бийза-

бым жетпейди
ри жорала-
ал-

дейди. Ал гейбиреулеры менен бөсекилесип, дынан гез келген қызды алып кетип атырғанларға не дейсиз? Бундайдың ақыбети көбинесе ажырасуларға келип тирелип атыр. Бул бизің көпшилик жасларымыздың еле де өзіне деген жууапкершилигин сезе алмай атырғанлығын аңлатады.

Егер еки төреп келисимли болып, дәрбеде қылмай-ақ, артық ысрапқа жол қоймай қызды алып барса жарасықлы болмас па еди?

Хүрметли оқыушы!

Хүрметли оқыушы! Жоқарыдағы ўақыяларды өз көзимиз бенен көрип, бақлап бардык, әлбетте. Буның менен қыз шығаруыдағы үрп-өдетлеримизди пүткиллей ылайық емес, оларды өзгертиу керек демекши емеспиз. Себеби, бир тамшы суудың пүткил теңизге төсирин өткізе алмағандық, бундай ис қолымыздан келмейди. Бирақ айырым бай-дәулетли хожалықлардың ат шығаруы үшін берип атырған дәрбебели тойларының төсирінде үрп-өдетлеримиз деп бундайға имканияты жоқ адамлар да өзлерин қыйнап атырғанлығын, айырым дүньяпараз кимселер болса, "бетимнің қалыңлығы, жанымының хәзлігі" қолбинде ислеп, келин төрөпте бетсизлик пенен жулып атырғанлығынан көпшилик наразы екенлигин баянлады.

Дурыс, инсалпы, диянатлы адамларымыз көп. Олар хәзир де келинлерин өз қызларындай көрип, оның ата-аналарына ең жақын адамлардай мүнәсибөтте болмақта. Бундай инсанлар өткерген той мәресимлери ықшам, гөрежеті де аслау болса да, тек келин-күйеулерде ғана емес, бәлким ата-ана хәм барлық қатнасушыларда жақсы төсир қалдырмақта. Әсиресе, кейинги пайытларда бул бағдарларда жақсы ислер басланды. Жергиликли мәхәлле ақсақаллары бахыт тойларын өз қадағалауларына алып, еки төреп ушын да жәбир болмауы-

бийпул жүриу ушын жеңилликтер жаратып берип қойыпты. Бирақ хәзирги уақытта қала иши жөнелислериндеги автобулардың түрлеринің көбейип кетиуине байланыс бул жеңилликтерден пайдалануы қыйына түсип атыр. Қайсы бир автобуска минбе, жолаушылар қандай да бир дәптершелерин кондукторға көрсетип, "өтеди-өтпейди" ниң үстінде жағаласып атырғанлардың есап-саны жоқ. Хақықатында да күнлер қала иши автобуларында бийпул жүриуге хақылы?

Биз жақында "Қарақалпақтранс" акционерлик бирлеспесинде болып оның баслығының орынбасары Тахир Аралбаевниң Дошекев пенен түрриңлесип, азы-кем сорауларымызға жууап алған едик.

Тахир Аралбаевниң, "Қарақалпақтранс" мәмлөкетлик акционерлик бирлеспесиниң тийкарғы жұмыслары хәм ўазыйпалары нелерден ибарат? Бизің мәмлөкетлик акционерлик бирлеспемиздің тийкарғы ўазыйпалары халық хожалық жүктерине хәм Қарақалпақстан Республикасы аймағында жолаушылардың өз ўақытында мәзиллерине жеткерип беріуден ибарат.

Хәзирги күнде қала иши жолаушы тасыушы автобулар ишинде мәмлөкетлик автобулар азайып, жеке меншик түріндеги автобулар

рылықтың илгери жылларға қарағанда көбейгени анықланды. Яғни өткен 1997-жылда 2 бийзарылық жынайт жүз берген болса, быйылғы 1998-жылдың усы күніне шөкем 9 бийзарылық жынайт жүз берген.

Бул жынайтларды талқылағанымызда күнделикли турмысымыздағы ушырасып атырған гей бир себепсиз ис-хәрекетлерден келип

ИЗИ

шыққанлығынан дерек береді.

Мысалы: Пуқара Қошқарбай Пирназаров Кегейли районында жасап турып 1998-жылы 14-март күни өз қоңсысы Бахтияр Гулимов хәм сол аймақта электр энергиясынан пайдаланыуды қадағалап келген.

К. Кузенбаев пенен арақ ишип, соң өз-ара гөп алысып қалып Қ. Пирназаров көпшиликтің көзинше жәмийетлик орында Б. Гулимовқа хәр қыйлы жаман сөзлерди айтып, бақырып қолына пышақ алып, оның қолына еки рет пышақ урған. Бул хәдийсе бойынша Қ. Пирназаров қарсысына жынайтлы ис қозғатылып айыплау жууақ пенен судқа өткерилди хәм әдил суд төрепинен қарап шығылып, ол 2 жыл еркинен айыруы жазасына хуқим етилди.

1998-жыл 14-февраль күни Нағметбай Жийемуратов, Қайрат Пәлүаниязов хәм Қеллибек Мырзам-

ның шараларын көрмекте. Бирақ бир өкинишлис, еле исленежақ ислеримиз оғада көп. Демек, солай екен өз-ара мәслөхәтлесип бахыт тойларымызды хақықаттан да бахыт келтиретугын тойлар болуына ерисейик.

Мәлим болуыныша, Ташкентте қыз узатқанға қыйын, Хорезм хәм Самарқанд төрелерде улын үйлендириу аңсап емеслиги белгили. Республикамыз қала хәм районларында тойлар қандай аўхалда?

Президентимиздің жақында жорияланған той-мержеперди өткеріу хақындағы пәрманынан келип шығып, келиң, бирге ойласайық, пикирлесейік, илажы болса оларды газетамызға жазып жибересиз деген үмтитемиз.

көбейип кетти. Буның себеби неде?

Қала ишиндегі жөнелислерде жеке меншик хәм киши автобус түрлеринің көбейип кетиу себеби, "Қарақалпақтранс" акционерлик бирлеспеси Нөкис қаласы хәкимлиги менен биргеликте "Тендер 4" таулауы өткерилди. Тәртіп бойынша усы тендер таулауы жеңимпазлары Нөкис қалалық жолаушы тасыу транспортын басқару комиссиясы менен шәртнама дүзиіп жолаушы тасыу хуқығына ийе болды.

Тендер жақында кеңірек түсиник берсеңіз?

Қала автобус тасыудың жұмысларын буннан былайда раўажландыруы хәм жақсылату, көрсетилип атырған хызмет түрлерин хәм көлемлерин кеңейтириу, транспорт хызметі базарында бөсеки орталықты дүзиу бойынша комплекс илажлар ислеп шығуы хәм оларды орындау, усы илажларды иске асыруы қадағалау мәксетинде Қарақалпақстан Республикасы Нөкис қалалық Хәкимлиги хәм "Қарақалпақтранс" бирлеспесинің биргеликтеги қарары менен 1-октябрьден баслап Нөкис қалалық жолаушы тасыу транспортын басқару комиссиясы дүзилди. Комиссия ағзалары 7 адамнан ибарат.

Қалалық жолаушы тасыу транспортын басқару комиссиясының шешими менен тендер комиссия-

Жолаушылардың узағын жақын қылып

сы дүзилди. Қалалық жолаушы тасыу транспортын басқару комиссиясы тендер таулауы өткерилетугын күнди хәм усы тендер таулауына қойылауын жөнелислерди таулап беріулері тийис. Тендер комиссиясы тендер таулауына қойылған жөнелислердің хәр бир қатнасушы төрепинен жолаушы тасыу усыншыларының ишинен ең жақсы тасыушыны анықтап беріуден ибарат. Жеңімпаз болып анықланған тасыушылар менен шәртнама дүзиу ушын қалалық жолаушы тасыу транспортын басқару комиссиясы төрепинен жеңімпаз болып анықланған тасыушылардың тендер усыншылары тексерилип, тендер усыншылары ис жүзінде сәйкес келген жағдайда қала

бетовлар өз-ара спиртли ишимликлер ишеди. Нәтийжеде Н. Жийемуратов хәм Қ. Мырзамбетовлар өз-ара гөп алысып қалады. Н. Жийемуратов Қ. Мырзамбетовты урады хәм денесине жарақат жеткизген. Нәтийжеде Қ. Мырзамбетов емлеуҳанаға түсип емленип шыққан. Бул хәдийсе суд төрепинен қарап шығылып, Н. Жийемуратовты 3 жыл мийнетте дүзетиу жазасына хуқим етилди. Бундай бийзарылық жынайтларын ислеген пуқаралар сол уақытта өзлериниң ислеп атырған ислери хақында ойлаған дейсиз бе? Жоқ. Ойланбаған. Көбинесе жынайт ислеп қамаққа алынғаннан соң ғана пушайман болады. Бирақ, соңғы пушайманнан не пайда? Көрип отырғанымыздай бийзарылық жынайтлары көбинесе хәдден тыс көп ишиушиликтен кейин исленбекте. Сонлықтан хуқық қорғау уйымлары менен биргеликте жәмийет-

ЎАЙРАН

шиликтің күши бирлескен жағдайда аймақта орынсыз ишчиликпазлықтың, жынайтшылықтың алдын алыу хәм болдырмау жұмысларын алып барса, бийзарылық хәм басқа да жынайтлардың келип шығуына шөк қойған болар едик.

П. САМАМБЕТОВ,
Кегейли районы
прокуроры.

Хәкимлиги менен 6 ай дауамына шәртнама дүзилди.

Сизің бирлеспеңізге қараслы автобуларда қала ишинде қайсы пуқаралар бийпул жүриу жеңилликлерине ийе?

Хуқимет төрепинен белгиленген төртпикте бола төмендеги пуқаралар қала ишинде транспортларда (Таксилерден басқа) бийпул жүриу жеңилликлерине ийе:

— 1941-1945 жыллардағы Уллы ўатандарлық урыс қатнасушылары,

— 1941-1945 жыллардағы Уллы ўатандарлық урыс қатнасушылары,

— 1941-1945 жыллардағы Уллы ўатандарлық урыс жылларында тылда өскерий хызметте болып, орден хәм медаллар менен сыйлықланғанлар,

— Афғанистан республикасында хәм басқа да елдерде өз интернационаллық өскерий хызметин өтеп келгенлер.

— Чернобыль АЭС ишдеги ағашшылықта жардемге барып турғанын нәтийжесинде кеселликке дүшар болғанлар,

— Көзи өзілдер хәм оларды күзетіушілер.

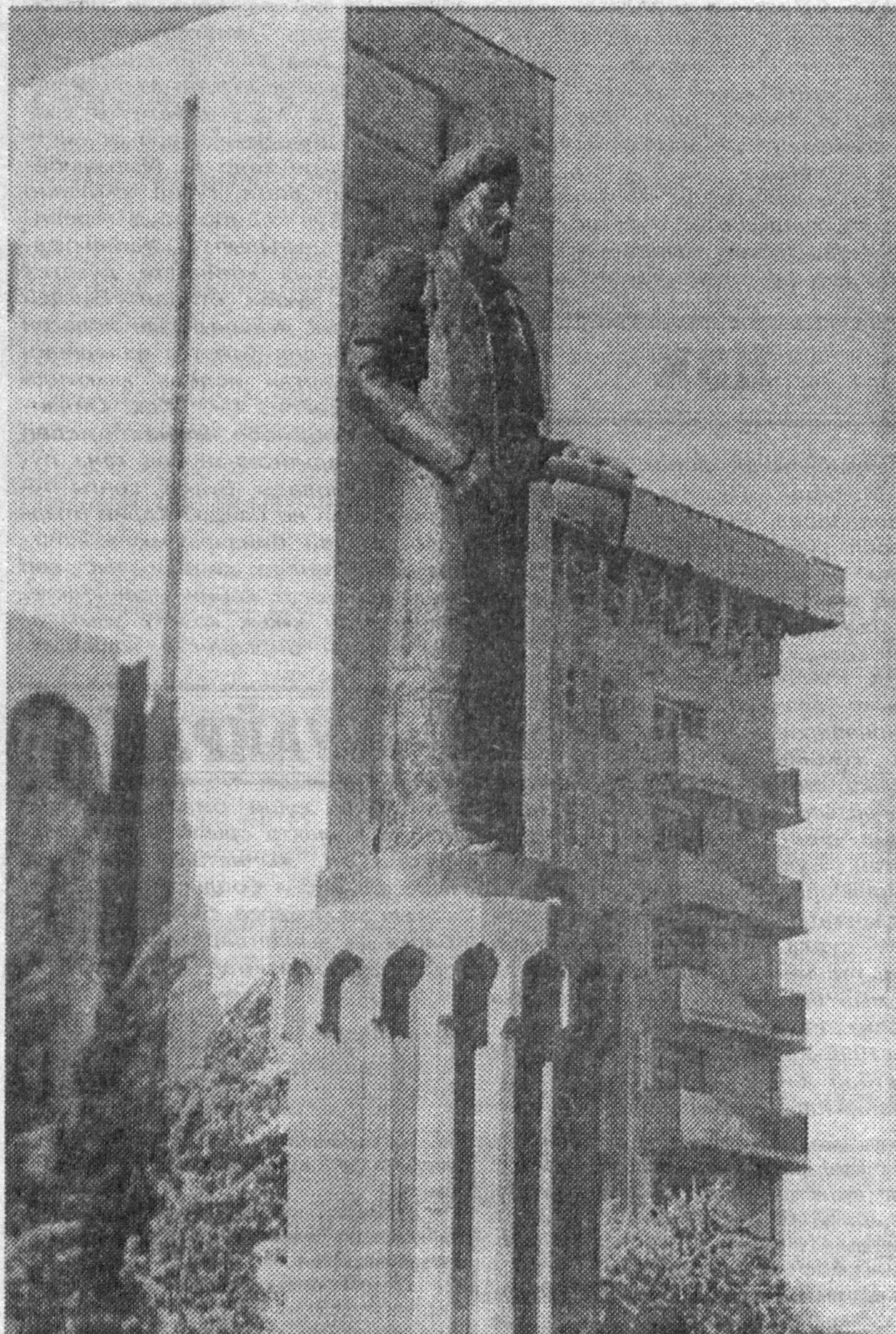
"Қарақалпақтранс" бирлеспесине қараслы автобулардың бир күнлик жұмыс уақты қалай белгиленген? Соны да айтып өтиу керек, кешки саат 19.00 ден кейин автобулар тоқтап қалады, ямаса усы уақытқа шөкем ислеу керек пе?

Қала ишиндегі жөнелислерде автобулардың бир күнлик жұмыс уақтына еки сменада ислеу бойынша график дүзиліп, азанғы саат 6.30 дан кешки саат 22.00 ге шөкем белгиленген.

Нөкис қаласындағы мәкеме-қорханалардың азанғы жұмыс баслау уақты 8.00, 9.00 аралығы болғанлықтан автобуларымыз өз жұмысларын азанғы 7.00, 7.30 лардан баслайды. Ал кеште жолаушылар ағымы саат 17.00 19.00 лерден кейин азайып баслайды. Усыан байланыслы автобулар кешки саат 19.30 дан кейин қорханаға қайтады. Буның жөне бир себеби транспорт қуралларының гонериуи, ауысық бөлеклердің жетиспеуи. Сол себеби графикте белгиленген уақыт толық исленбей атыр.

Меніңше, менің бул соңғы сорауыма берилген жууап хәш күнди де қанаатландырмайса керек. Себеби сәубетесим түрриңимиз басында "бизің ўазыйпамыз жолаушыларды өз ўақтында мәзиллерине жеткеріу" деген еди. Ал бул жууапта олардың өз ўазыйпаларын орындаудағы неміқурайдылығы аттан анық көринип турған жоқ па? Дурыс кешки саат 19, 20 лардан кейин жолаушылар ағымы кескин азайды екен, бирақ бул ульыма жолаушылар болмайды — деген сөз емес. Азы-кем болса да саат 22.00 лерге шөкем жолаушылар ушырасады. Усы жағдайларды есапқа алып мойли көп емес бир ямаса еки автобус қурамында нәубетшилик етиу ұқсаған илажларды жолға қойса қанша-қанша жолаушылардың узағын жақын етип, олардың алғысына сазауар болған болар еди.

П. ХАБИБУЛЛАЕВ.

ШАЙЫРҒА АРНАЛДЫ

БЕРДАҚ 170

Хәр бир халықтың ардақлаған азаматы, мәңги қәстерлеп келген уллары болады. Оларды хәмийше ядта ғақлап белгили жасларын байрамлаў дәстүрге айланбақта. Сондай сәнелерден бири бабамыз Бердақ Қарғабай улының 170 жыллық мерекеси болып табылады. Бир қууанышлы жери бул тек Қарақалпақстанда ғана емес, ал пүткил Өзбекстан бойлап үлкен қууанышқа, байрамға айланып кетти. Усы мерекени өткеріу бойынша Президентимиздің қарары қарақалпақ халқына деген үлкен хұрмет хәм исеним болса керек. Ташкент қаласы көшелериниң биринде шайыр естелигиниң орнатылыуы да буған мысал бола алады. Ал пайтахтымыздағы бабамыз атындағы музейдің салыныуы да халықтың уллы шайырға деген жоқары пазыйлетинен дерек береді. Бир қатар Өзбекстанлы артистлердің үлкен театрға келип, хәттеки Бердақ қосықларынан айтыулары мерекеге жәнә де

Жизит болсаң, арысандай тууыған,
Хызмет еткил, удайына халық ушын,
Жизит болса, арысандай тууыған,
Хеш қашан да, жұмыс етпес өзи ушын.

көтериңкилик бағышлады.

Биз, хәр бир Қарақалпақстанлы жас, усындай бабалар әўлады екенлигимизди мақтаныш етеміз.

Ақмарал
ЖИЙЕМУРАТОВА,
НМПИ диң 3-курс студенти.

Абдулла ОРИПОВ

Ўзбекистон ва Қарақалпақстан халқ шоири,
Ўзбекистон қахрамони

ДУНЁ

Бир кимса ўмрининг сўнгига қадар,
Йиғди мол дунё, йиғди сийму зар.

Уни қизиқтирди на дўстнинг ҳоли,
Ва на қўшинисининг ўксик аҳволи.

У чиндан мол-мулкнинг жиловин тутди,
Фақат нафс ортидан от суриб ўтди.

Бир куни ба ҳукми тақдири азал,
Шамширин кўтариб келди-ку ажал.

Энди на сийму зар қутқара олур,
На биллур, на гавҳар қутқара олур.

Рози ё норизо — фақат йўқ мутлақ,
Бундай чоғ чорасиз ҳатто дўст-ўртоқ.

Бешафқат ажалга берар экан тан,
У деди: "Шу экан, дунё шу экан".

Марҳумга марҳумлик кўрилгай лойиқ,
Уни қабристонга элтди халойиқ.

Уюм тупроқ бўлди қувончи ғами,
Кимдир боқиб деди: "Шунга шунчами..."

Киш ҳам эшик коқди

Жаны қаслық. Ұсы бир еки сөздің өзіннен инсаннинг өз өмірине, келешегине, өтирапындағыларға болған жеркенин сезимтерин, олардан түңилиўин көриўге болады. Бул жағдайлардың келин шығуының да өзіне тән себеплери бар. Олар базыда шаңарақтағы жетиспеушлик ақыбетин болса, базыда ерли-зайыплылардың арасындағы күнделикли даў-жәнжел, неке-леринин бийкарланыўы, оқыў хәм жумыс орнындағы хәр қыйлы кеўилсизликлер ямаса үзликсиз түрде бир-биреўдин ар-намысына тийиў жағдайлары себепли жүз бермекте.

Усындай аўырманлықларға шыдамы жетпеген ҳаял-қызларымыздың кимиси өзін-өзи өртесе, айырымлары көп муғдардағы хәр түрли дәрилерди ишип, жаны қаслық қылмақта.

Б. Аvezбердиева өз үйинде үстине жанар май куйып өртеў нәтийжесинде емлеўханада қайтыс болған. Бул жағдай бойынша тергеў жумыслары алып барылды хәм нәтийжеде оның күйеўи тәрәпинен үзликсиз рәуиште азап берилиўи ақыбетинде усы ўақыя жүз бергенлиги анықланды. Айыпкер суд ҳукими

менен 7 жылға азатлықтан махрум етилди.

3. Рахманова да өз күйеўинин үзликсиз азап бериўлеринен шыдай алмай өзін-өзи өртеў ақыбетинде набыт болған. Оның күйеўи У. Алламов бул ис-хәрекетлерине бола суд ҳукими менен 6 жыл мүддетке ерки-

нен айрылды.

Пу-кара М. К. Бекниязов 1983 жылы 8 жыл мүддетке еркинен айрылған еди. Жазаны өтеп келгеннен соң ол бир үйде еки ҳаял менен жасап келеди. Нәтийжеде бундай намысқа тийиў хәрекетлерине шыдамы түүесилген Л. Бекниязова асылып өлген. Бул бойынша жанаатлы ис суд тәрәпинен терең

үйренилип судланыўшы 7 жыл мүддетке еркинен айрылды.

Өзиниз гүўасы болып отырган үш жағдайдағы өз жанына қаст етиў себеплери шаңарақтағы ала-аўызлық

нәтийжелери менен байланыслы болып отыр.

Бөлким олар да бир ўақытлары бир-биринын тығып сағынатынын

"Ләйли-Мәжнүн"лер болған шығар.

Ушырасып қалғанда келешек өрманлары туўралы өз-ара не-не пикирлерин айтпады дейсиз? Егер илажы болса аспандағы айды да алып бериўди өз мойнына қарыз етип алмадыма екен? Ал, бүгинлиги сол бир жаслық дәўирдеги жаслық муҳаббатларын, бир-би-

реўге болған сағынышларын умытып бир-бирине көзлерин алартып қараўға дейин барғаны дым ашынарлы еди. Өттең, сол бир жаслығы, өрманлары, бир-биреўге болған исеними өз дегенине ерисе алмады. Арадағы перзентлер ана меҳрине тойа алмай өз анасын өрман менен "ең соңғы сапар"ға көзде жаслы шығарып салды.

Шаңарақтағы ерли-зайыплылар арасындағы қарым-қатнас мәселелерине көз-қулақ болып олардың ҳал-жағдайы менен қызығатуғын аўыл-ақсақаллары, жақын-жуўықларына хабарласып жәрдемге мүтәжлигин билдиргенде сол бир жас аналар бөлким бизин менен қатар жақты дүньяда жасай берерме еди. Соның ушын да арзымаған даў-жәнжел, ўақытша қыйыншылықларға бас ийип өзимиздин гүлдей өмиримизди зая етпейик.

Керисинше, бул мәселелерди өз ўақтында тийисли орынларға хабарлап болажақ ўақыяның алдын алғанымыз макул болар.

Қ. СЕЙТМУРАТОВ.

Мувофиқлаштирувчи кенгаш

1998 йил 24 декабрь куни Қорақалпоғистон Республикаси прокуратурасида мувофиқлаштирувчи кенгаш бўлиб ўтди. Кенгашда Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг биринчи ўринбосари, Адлия қатта маслаҳатчиси Ж. Наримбетов оқди ва олиб борди.

"Еш ўсмирлар орасида содир бўлаётган жиноятларнинг олдини олиш" тўғрисида Республика прокуратурасининг бўлим бошлиғи О. Матмуратов, "Фуқароларнинг ўз жонига суиқасд қилишининг олдини олиш бо-

расида қилинаётган ишлар" тўғрисида Республика прокуратурасининг тергов бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, Х. Қурбонов маъруза қилди.

Хар иккала доклад юзасидан бўлган музокараларда Қорақалпоғистон Республикаси Ички Ишлар Вазирининг қатта инспектори милиция подполковниги Т. Қаиппазаров, Қорақалпоғистон Республикаси "Қамолот" жамғармаси бошлиғи М. Хожамбергенов, Қорақалпоғистон Республикаси Маориф вазири биринчи ўринбосари О. Матмуратов, Ну-

кус шаҳар прокурорининг ёрдамчиси Е. Бозорбаев, Республика хотин-қизлар қўмитасининг биринчи ўринбосари Ж. Пирназарова, Нукус шаҳар ички ишлар бўлими ёшлар билан ишлаш инспектори, милиция қатта лейтенанти Полванов, Тахиятош шаҳар хокимининг ўринбосари Т. Яхяев ва бошқалар сўзга чиқдилар. Кенгашда қўрилган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Н. ТҮРАБОВ.

Жаңа жылда арша ағашын кәўипсиз етип безеў хәм де жаңа жыл байрамын кәўилли өткерий жуўапкершилиги Сизлерге жүкленетуғынын есте тутыңлар.

Өрт — тилсиз жаў, оны өшириўден көре оның алдын алыў зәрүр. Гей бир себеплер менен өрт пайда болса, бир неше минутлар ишинде бир қанша шығынға ушыратады. Ал гейпара

жағдайларда бахытсыз ҳәдийселерге алып келиўи мүмкин.

Мине жаңа 1999 жыл да есик қақты. Бул байрамды кәўилли өткерий ушын хәмме оны асығыслық пенен күтпекте.

Өсиресе балалар арша өтирапында хәр түрли ой-

ынлар ойнап, кәўиллерин көтериўди унатады.

Мине усындай куўанышлы байрамды кәўилли өткерий, онда өрт кәўпин болдырмаў ушын төмендеги қағыйдаларды бул-жыт-

Жаңа жылды кәўипсиз күтип алайық

пай орынлаўымыз керек.

Арша байрамын өткеретуғын орынларда арша ағашы жайдын биринши ямаса екынши қабатында орналастырылыўы керек. Арша ағашы орналастырылған бөлмениң еки ямаса оннан да көбирек есиклери болыўы керек.

Арша ағашы жанында өртке қарсы суў, өрт өшириў куралы, кийиз болыўы

лазым. Арша ағашын тез жаныўшы ойыншықлар менен безеў қатаң түрде қадаған етиледі. Соны да ай-

тып өтиў керек, балаларды арша ағашының жанында жалғыз қалдырыў жүдә кәўипли.

Көпшилик қатна-сатуғын арша байрамын өткерий орны қалалық өрттен сақлаў бөлимининг келисими менен белгиленіўи шөрт.

Жаңа жылды кәўилли хәм қызықлы күтип алыўыңызға тилеклеслик билдиремиз.

С. САЙДИҚАРАЕВ
Нөкис қалалық №2 өз алдына әскерийлестирілген өрт өшириў бөлимшесининг баслығы.

ЖУМАНИЯЗОВ САДУЛЛА ИРИМБЕТОВИЧ

1998 жыл 11 декабрь күни Беруний районы прокурорының жәрдемшиси Жуманиязов Садулла Иримбетович тосаттан қайтыс болды.

Жуманиязов Садулла Иримбетович 1951жылы 28 октябрь күни туўылған. Мийнет жолын 1968 жылы Беруний пахта тазалаў заводында жумысшы хызметинен баслады. Ол 1974 жылы Ташкент мәмлекетлик университетин табыслы тамамлағаннан соң Төрткүл районы прокуратурасының тергеўшиси, прокурор жәрдемшиси, 1980-1987 жыллары Шоманай районы прокуратурасының тергеўшиси, район прокуроры, 1987 жылы Қарақалпақстан Областлык партия Комитетинде инструктор, 1988-1994 жыллары Қарақалпақстан Республикасы прокурорының аға жәрдемшиси, жынаятлы ислерди тергеў бөлими баслығы, 1994-1998 жыллары Беруний

районы прокуроры, усы жылдың июнь айынан баслап Беруний районы прокурорының жәрдемшиси лаўазымында ислеп келди. Бир қанша жас қәнийгелерге устазлық етип, оларға жумыс үйретти.

С.И. Жуманиязов ҳақ кәўил, кишипейил, өз исининг маманы, мийнет сүйгиш, үлкен адамгершиликли инсан еди.

Жуманиязов Садулла Иримбетовичтин жарқын естелиги бизлердин жүреклеримизде мәңги сақланып қалады.

Бир топар жолдаслары.

Менинг энг катта ишончим ёш авлодлар. Ислом КАРИМОВ

Халқымызда "Адамның қандай екенлигин билің келсе, оған хәмел берип көр" — деген гәп бар. Базылар бар, бул иске жууапкершилик пенен қарап, халық пенен бирге болып, олардың жай-жағдайлары менен қызықсынады. Ал базы басшылар, тек жеке өзіннің мәни үшін халықтың хақын жейди, олардың есабынан сарайдай жайлар салады, дәбдебели тойлар қылады. Президентимиздің Самарқанд хәм Науайы уалаятларында шығып сөйлеген сөзлери жоқарыда айтылғандай жаман иллетлерди жоқ қылуға қаратылған еди. Демек, басшы ол ким? Бул сорауға журт басшымыздың мына пикирлерин жууап қылмақшыман: "Басшы болуу жууапкершилиги сонда, ол ең әуеле ел-журт тәғдири үшін жууапкер. Хәдислерде айтылғандай, басшылықтың мазмуны ел-халыққа аталық қылуы. Жақсы ата перзентлерин хеш қашан жақсы — жаманға ажыратпайды. Хәммесине тең көз бенен қарап, олардың басын бириктиреді". Сондай екен бүгінги күн басшысы қандай болуы керек? Оларға қандай жақсы пазыйлетлер жетиспейди? Бул хаққында бираз студент жаслардың пикирлери менен танысың:

А. Қутмамбетов. (ҚарМУ экономика факультети, 1-курс студенти)

Мениң ойымша басшыға бириншиден, халықты шын түсине алыуы үшін хақ кеуил керек. Мен бир басшыны билемен (аты-жөнин айтыуы қалемеди) ол қонсы-қобаларын да мисе тутпай, олардың той-мерекелерине қатнаспайды. Бир күнлер келип, оған да жақсы-жаман күнлер тууар. Усындай уақытларда туған-тууысқан, қонсы-қобадан басқа ким хәм мәдет болар дейсиз! "Хәмел түрсиси" деген уақытша екенлигин, ал халық хәмийше кереклигин ол түсинбесе керек?!

Усыннан келип шығып айтатуғын болсақ, бүгінги күн басшыларына кишипей-иллик жетиспейди.

М. Ақполатова. (НМПИ химия-биология факультети 2-курс студенти)

Мен басшы анадай болуы керек ямаса мынадай болуы керек деп айта алмайман. Себеби, хәр бир басшының жеке өзіне тән жумыс алып баруы усуллары болуы керек. Бирақ әлбетте халықтың кеулинен шыққан халда. Мениң пикиримше, хәр бир басшы алдына барған қалеген адам менен сөйлесип билиу мәдениатына ийе болуы керек. Бүгінги күни гей бир басшыларымызда мине усы пазыйлетти көре алмай атырман.

Г. Әбдижаббаров. (ҚарМУ филология факультети 3-курс студенти)

Басшы адам ең әуеле өзіне тапсырылған жууапкершиликти сезине алыуы зәрүр.

Жылау қолымда деп, сен, көп ширенбе,
Атқа минилдиге түсиуи де бар.
(Нармурат Нарзуллаев)

Хәр бир жумысты тек қағаз жүзинде орындамастан, анық исте көрсетип билсе ғана, хақыйқый басшы болады. Екиншиден, басшыға ақ-қараны айыруу үшін пәк хұждан дәркар.

А. Курбаниязова. (ҚарМУ журналистика бөлими 4-курс студенти)

Басшы адамға ең дәслеп әпиуайылық керек деп ойлайман. Олар басшыман деп тек "креслода" отыруы менен шекленип қалмаса екен. Айырым басшыларымыздағы жағымпазлық, паракорлық, әдалатсызлық қусаған иллетлерди көргим келмейди.

Б. Ульпетов (ҚарМУ физика-математика факультети 5-курс студенти)

Биринши нәубетте хәр бир басшыда әдалат төресиси болуы шәрт. Сол төрези арқалы ақты-қараны дұрыс өлшей билиуи керек.

"Еккенде жоқ, тиккенде жоқ, қырманда таяр" болатуғынлар аз дейсиз бе? Бүгінги гәрезсиз елимиздің гәрезсиз басшылары бундай қасийетлерден аұлақ болуылары керек.

Бул пикирлер арамьздағы айырым жаслардың жеке пикирлери, ойлары. Бәлким биразлар буннан жууақ шығарар, бәлким... Бул хәр бир адамның хұждан төресисине байланысы. Сол нәрсени анық айтыу мүмкин, жәмийетимизде басшылық жууапкершилиги жақсы жолға қойылса ғана жемислер көринеди. Бунның үшін журт басшымыз айтқанындай "хәр бир пуқара, хәр бир басшы бул мәмлскет, бул жәмийет маған не берди? деместен мен өзим усы халыққа, уатаньма не бере алдым? деп сауал қойуы керек хәм усы сүрен менен жасауы керек".

Венера САРИЕВА,
ҚарМУ 4-курс студенти.

Жаңа жыл хәзили, бирақ...

Қассанлар — сүйекти гөшке қосып сатыуы.

Кондукторлар — билетсиз жолаушыларды.

Ферма басшылары — маларды "шығым"-ға шығаруы.

Сүт сатыушылар — сүтке суу қосыуы.

КИМ НЕНИ ЖАҚСЫ КӨРЕДИ?

Жигитлер — "Сотовый" телефонды алып жүриуи.

Қызлар — кейинги моданы

Бир-бирин унататуғын жаслар — ушырасуу пайытларын

Кассир — айлық тарқатуы.

Алып сатарлар — ойқаннан "оптом"ға "зат" алыуы.

Хәмийралар — жаңа тууылған бала үшін сүйиниши алыуы.

Қосықшылар хәм ойыншылар — "қыстыр-қыстыр"ды

Дүканишылар — ун, май сатыуы

Парахорлар — "Көк"инен алыуы

Урылар — шырақтың өшиуи.

ПСИХОЛОГ КЕҢЕСЛЕРИ

Жумысыңызда табыслар, бирақ шахсий өмириңизде бахытсызлыққа ушырадыңыз. Яки керисинше? Лекин еки тәреплеме жеңімпаз болуы қыйын емес. Бул үшін Англия психологи Джей Рохлишдің кеңеслерине қулақ салың:

Уақтында ойыннан шығып билиң. Жеңімпазлар хеш қашан қолынан келмейтуғынға урынбайды. Соның үшін да олар нәтийже бермейтуғын жумысты яки мухаббат қатнасықларын хеш қандай иркинишсиз таслайды. "Талабы келіспеген"лер болса көп уақтың пайдасыз ислерге жибереди.

Өз иңиздің қәтелигиңизди мойылаң. Ким де ким жумысында табысларға ериссе, ол адам "Кеширерсиз, мен қәтелескен екенмен" деген

сөзлерди айта алады.

"Сәтти адамлар" өзиниң қәтеликлерин мойынлайды хәм уақтында дүзетиуге умтылады.

Табысқа ерисе аламан, деп өзиңизди көндириң. Егерде жеңімпазға "бахыт қусы қонса" ол өзіне "Мен өзим еристим" дейди. "Утылған" болса бул жағдайда өзінде бир айып бардай сезеди. Соның үшін "утылған" өз бахытын қолдан жиберип қойуға жол қояды. Табыслар болғанда қууаныш пенен күтип алың.

Тәғдириң "сауғалары"на берилмең. "Утылғанлар" өз тәшиуишлеринде тәғдириң айыплайды. Жеңімпазлар болса: Сәттилик бизлерге табыс берди дейди. Бирақ жеңімпазлар хеш қашан тәғдириң айыплайды. Келіспеушлик жағдайларын да сәтти болуыды үйрениң. Тийкарғысы: бахытлы имканиятты уақтында билиу, бирақ "зулым тәғдир" ди айыпламаң!

Өз күш-жигериңизди жумыс хәм мухаббатқа бөлистриң. Бир нәрсеге толығы менен берилмең. Шахсий өмириңизге зыян келтирмей табысқа ерисиуди үйрениң.

Өсекке итибар бермең!

Егерде бир адам машақатларға ушырасса, ал оның танысы табысларға ериссе, бул әлбетте биринши "қызғаныш" сезимин оятады, хәм өзиниң рухый хәлсизлигинен ол, сол екінши адам хаққында жоқ болсада жаман мағлыу-матларды излей баслап, барға шығарып көпишликке таратады, сонлықтан өзин жақсы сезеди. Ал гей-бир адамлар бар, олар үшін өсек — жасау зәрүрлиги болып кеткен, усы жол менен өз мақсетлерине ериседи. Не үшін? Қалай өсек гәплерге итибар бермеуге болады? Бул бойынша психологлар төмендегилерди мәслахат етеди:

Өсекке қызықпаң! Адам өзи өсекке қызықпаса, оған итибар бермеуге умтылады.

Сизди хақыйқаттан хәм түсинетуғын яки сүйетуғын адам өсекке қулақ салмайды!

Егерде өсек гәплер Сизің қарым-қатнасықларыңызға тосқытлық қылса, хеш гәп, демек Сиз, сол өсекиде жоқ жақсы пазыйлеттерге ийесиз!

"Адам хәм Еызам"

Шәлкемlestирушлер: Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әділлик Министрлиги хәм Ишки Ислер Министрлиги.
Газета А-3 форматтың нускасы 10.000 484 буйыртпа менен басылды.
Газета айына 3 мәртебе шығара.
Дизинге алынғанлығы туралы тууалық №0510.

Бас редактор
Роза КӨБЕЙСИНОВА

Редакцияның жәмийетлик кеңесгоилери:

Парахат Айгизиев, Жаңабай Садықов, Азат Нуржанов, Бахмурат Сейтмуратов, Батыр Матмуратов, Фархад Низимов, Қудайберген Ниязымбетов, Жаңабай Шырманов, Замира Шамуратова, Хакимбай Халимов.

Мәкән жайымы:

Индекс: 742000. Нөпис қаласы.
Фөресизлик көпеси №44 жай.
телефон: 4-47-59.

Басылуға рухсат етилген уақты 15.00
Индекс нускалар ушын -321,
қаржылар ушын -322.